



1. Bock / Friderici Samuelis / Diss. De Notione
Immensitatis Dei amplificanda Co
templatione magnitudinis Mundi
Regionenti 1766, Autor G. C. Rerard.
2. Bode / Christophorus Augustus / protevan,
gelium Genesios Cap: 111 Vers: XV. Helmi
studij 1763.
3. Boekmer / D. philip Adolph: / programma, de
Christo filio Domini, Halle 1765.
4. _____ programma, addita est illustratio
addita est: Illustratio Loci 1 Corinthi XV, vers, 51,
Halle 1766.
5. _____ programma in Commentationem ad
Illustrationem Aeternum Apostolorum, 1766.
6. Büchner / J. Andreæ Elie: / programma in
diem natalem Christi, Halle 1768.
7. Carrach / Joh. Tob: / programma paracliti
Appellatione Spiritui Sancto tributa,
Halle 1764.

FRIDERICIANAE REGIAE HALLENSIS ACADEMIAE
PRORECTOR
D. PHILIPPVS ADOLPHVS
BOEHMER

MED. ANAT. ET CHIRVRG. P. P. ORDINAR.
ACAD. CAESAR. NAT. CVRIOS. ITEMQVE IMPERIAL. PETROPOL:
NEC NON REG. BEROL. SCIENT. ET PARIS. CHIRVRGOR. SODALIS

CVM
DIRECTORE
ET
ACADEMICO SENATV RELIQVO

AESTVMATISSIMIS CIVIBVS SVIS
CHRISTIANA QVINQVAGESIMALIA SACRA
PIE CELEBRANDA COMMENDAT.

PRAEMITTITVR COMMENTATIO

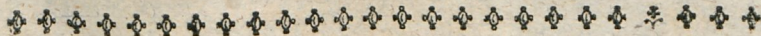
QVAE

AD ILLUSTRATIONEM LIBRI,

QVI

ACTVS APOSTOLORVM INSCRIBITVR,

QVAEDAM EX HISTORIA REPETIT.



HALAE,
EX OFFICINA BEYERIANA:

FRIDERICIANAE REIPUBLICAE HANNOVERENSIS ACADEMIAE
PROFESSOR
D. PHILIPPUS ADOLPHUS
BOHMNER

ACADEMIAE REIPUBLICAE HANNOVERENSIS
FRIDERICIANAE ACADEMIAE

D I E T O R

AD HOC MUNIFICENTIAE
AV

CHRISTIANI OLYMPII BOHMNERI
FRIDERICIANAE ACADEMIAE

FRIDERICIANAE ACADEMIAE

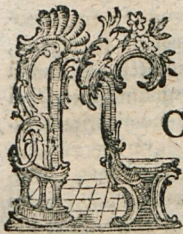
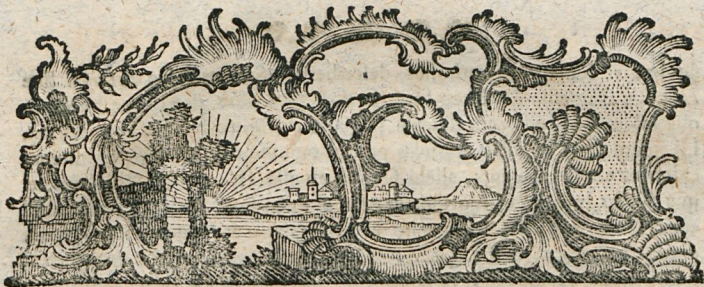
AD HOC MUNIFICENTIAE

CHRISTIANI OLYMPII BOHMNERI

FRIDERICIANAE ACADEMIAE

FRIDERICIANAE ACADEMIAE








Cum tulerit inde ad antiquiori tempore vulgata per
latinas (1) plures ecclesias consuetudo, vt *Actus*
Apostolorum inde *o Dominico* Paschae vsque ad *Pente-*
costen publice praelegerentur: visum fuit eius rei
 causam atque originem paulo diligentius, vt per
 huius scriptionis breuitatem licet, requirere, atque ex verustiori historia,
 nisi densae obstant tenebrae, quaedam breuiter repetere, quae non so-
 lent esse notissima. Itaque primo loco notamus, hos *Actus Apostolorum*
 non a cunctis olim ecclesiis statim in numero canonicorum librorum ha-
 bitos fuisse. *Gnosticorum* omnes familiae, *Marcionitae*, *Valentiniani*,
Seueriani, cum *Tatiano*, et *Manichaei*, rejecerunt istum librum; de qua
 re *Tertulliani*, *Irenaei*, *Eusebii*, *Augustini*, aliorumque luculentis tes-
 timoniis satis hodie inter omnes constat, nec opus est illorum auctorum de

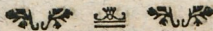
A 2

(1) *Wessening* ad *Actor.* I. collegit *Augustini* plura loca, *Ambrosii* etiam, *Leonis* et alio-
 rum. Posteriora per tempora *lectiones* *Actorum* *Apostolicorum* fuerunt 49. vel 51. (pro
 numero dierum) quum *Euthabius* tantum XVI. adhuc commemoret. De latina eccle-
 sia add. *Durandum* *Rational.* lib. VI. de prima dominica post Pascha; in prima *quinde-*
ies legitur *Apottolus*, (*Pauli* *epistolae*) et *Actus* *apostolorum* etc.

de hac re sententias verbosius describere. Scimus adeo *Leucium* siue *Lucanum* aliquem, *Marcionis* successorem, alios *actus Petri* Apostolorum-
 que ostendisse, qui cum diuersa ipsorum disciplina facilius conuenirent.
 Hi iidem *Gnostici Pauli* epistolas partim omnino reiecerunt, partim con-
 siderant et decurtarunt; alieni scilicet ab illa *ἐπιεικείᾳ* et miti lenitate,
 qua *Paulus* Iudaeis, et moribus et opinionibus, si res sic ferret, non nihil
 concedebat, e Veteri testamento et testimoniis et loquendi modis saepe
 eorum in gratiam vsus. Haec *οικονομία* Gnosticis plane non probabatur,
 qui *πνεῦμα τῆς κοσμοῦ τῆς τέτης* tantum in libris V. T. (si Iudaei interpretes
 ipsi audirentur) reperiebant, atque carnalia omnia; nolebant igitur iu-
 daicarum opinionum imperfectionem et malignitatem ad Christianos,
 qui *πνεῦμα* et *τελειότητα* sequi deberent, transferri, et mentis me-
 liorem indolem istis *πτωχοῖς σκευαῖς* impediri. *Γνωσῖν* enim et *πνεῦμα*
 solebant maxime collaudare, atque cognoscendis rerum *λογαῖς* praeci-
 puam dare operam, plebem imperitam, quod insanabilis sit ingenii,
 quasi adspernati; (2) domestico enim quodam vitio adspēctabilis mundi
 apparatus, *Palaeστinae* etiam et orbis ceteri pacatum regnum, inter spei
 minus liberalis adiuuentā eam referre solere. Hic si meminerimus Iu-
 daeos iam ante Christi tempora in varias sectas opinandi varietate abiisse,
 atque graecos maxime Iudaeos non paucos, *Alexandriae* praecipue, a grae-
 corum libris *ἠθικαῖς* alienos non fuisse, quemadmodum et *Pharisaei* non
 tam Hebraicorum librorum litteratē sensum, quam *allegorias* et *μυ-
 σθητικὰ ἠθικά* (quod vel *Iosephi* exemplo constat, initio Antiquitatum etc.)
 amabant: statuemus de *Gnosticorum* decretis haud paulo mitius, quam
 solent fere ii omnes, qui *Catholicorum* nomine uti solent. Numero
 igitur longe inferiores fuerunt *Gnostici* Christiani, et in illa paucitate
 honori locum quaesierunt, nec multitudini, ad suam societatem adscen-
 dendae, dederunt praecipue operam; vsi potius ista adeo libertate, ut
 Christi illam omnem historiam studiosis commentis ita mutarent atque
 exornarent, uti putabant venustioribus melius conuenire ingeniiis. Vi-
 detur

(2) Legat, si quis velit, vel *Epitomen Clementinam*, §. 149. 150. ibi scriptor *Clementem* lau-
 dat, qui et gentibus placere studuerit, et *Iudaeis*; his praecipue, quod eorum legem
 diuinam esse doceret, non destitit; nec *πολιτικῶν* eorum ablatum iri, sed *Palaesti-
 nam* fore illis perpetuam haereditatem etc. Hic liber satis vetustus est; de *Gnosticis*
 autem seris constat, eos sua studia adeo non in Iudaeos contulisse, ut legem a spiritu
 mundi prouenisse statuerint.



detur autem et illud accessisse, quod Apostolorum ecclesiae, quod ad formam et societatem externam attinet, haud obscure imitarentur *Synedrion*, et Synagogam Iudaicam, cui subesse volebant; religionis longe aliam et meliorem, si placet, indolem meditati. Itaque facile potest intelligi, cur Gnostici rejecerint *Actus Apostolorum*, cum huius libri atque Apostolorum, cum Iudaeis sic versantium, a *Catholicis* iam ad eos proderetur autoritas.

Si paulo minus obscura esset huius libri historia, et certius constaret, de tempore et loco, quo fuit editus: haud dubie etiam occasio contentionis, de varia libri auctoritate, posset adhuc luculentius a nobis perspici. Dabimus igitur aliquam ei rei, licet breuiter, operam. Auctoris, *Lucae*, (quod contractum est, ex *Lucanus*, &c.) nomen ipsum originem refert ad *latinam* linguam; *Pauli* comes fuit *Lucas* in ministerio *εἰς τὴν Ἐδῆν*, *Romae* etiam cum eo versatus. Nemo ignorat, *Antiochiae*, *Luca* teste, *Christianorum* nomen ortum fuisse. Non iam otium est aut animus, longo ordine recensere eorum scriptiones, qui de origine huius nominis tam multi, suo quisque modo, verbosius plerique, quam luculenter commentati sunt. Ad rem illud nobis videtur maxime pertinere: Romanum *Syriae* praesidem *Antiochiae* praecipue versatum (3) fuisse; atque *Romani* magistratus beneficio haud dubie *Christianos*, (qui iam e Romanis ibi colligebantur,) *Antiochiae* praesidium contra Iudaeorum, per Palaestinam et alias per vrbes tumultus, satis tutum iuuenisse. *Lucae* adeo narratio, Actor. XI, 19. seqq. satis clare rem confirmat; ex Hierosolymis prophetae *Antiochiam* descenderunt, quasi ad *Christianae* religionis, qua *εἰς τὴν Ἐδῆν* propaganda erat, domicilium iam et metropolin; ex hac vrbe *Paulus* et *Barnabas* mittuntur, cap. 13, 1. 2. Postea, cum latius prolata esset ecclesia, atque *Romae* etiam locum stabilem inueniret, hec huius rei atque historiae primordia nondum satis pateant: facile est ad credendum, *Romae* iam praecipuum religionis domicilium fuisse, atque Syro *Romanam* quasi ecclesiam, *Petri* et *Pauli* meritis laetius floruisse, vti *Hierosolymitana* ratione temporis prima fuerat. *Petrus* certe et ipse *Antiochiae* fuit, *Galat.* 2, 11. de qua re *Lucas* nihil narra-

A 3

(3) In *Clementinis* istis libris ideo narratur, (*Epitome* eadem §. 143.) Praesidem *Antiochia* *Petrum* ad *Tiberium* misisse imperatorem etc. Numi *Antiochenorum*, qui *Vari* et aliorum praesidium nomina ostendunt, rem satis confirmant. Add. *Recognit.* lib. 10.



monere, initio commentarii, (multos ignorare et librum et auctorem, qui scripserit); partim, quod in *Constitutionibus Apostolorum* huius libri nulla fit mentio, in *canone* Apost. 85. praeponuntur *Clementis* 2. Epistolae et *Constitutiones* Apostolorum, ita ut postremo demum loco acta recenseantur, omissa plane *Apocalypsi*: inde enim patet, auctorem *Constitutionum* nondum vidisse *Actus*; saliter de *Simone Mago* et *Petro* haud paulo meliorem narrationem composuisset. Contra, postquam *Acta* Lucae *Romae* innoverunt, reiecti sunt *Clementini* isti libri, mansit tamen memoria *Petri* de *Roma*, ut ibi narrabatur, cximie meriti. Itaque nec *Antiochiae* scripta fuerunt *acta*, (de qua re nec veterum quisquam aliquid perhibet;) nec *Romae*, aliter istas scripturas *Clementinas* sine fecali primi aut initio secundi confingendi deerat opportunitas. *Tertullianus* autem, *Acta* (quae ex Aegypto iam divulgabantur) iam defendit aduersus *Marcionem*; et *Clemens*, alexandrinus, ex iis non raro repetit testimonia. Pertinet autem et illud ad libri historiam, quod *Chrysofostomus* scribit, hoc *πατερων ο νομος κλεινει*, *Patrum lex* jubet, post Pentecosten seponi librum (*Actorum*); atque eius lectionem ita disponendam esse, ut *το τελει της εορτης των της* etiam libri huius praelectio finiatur. Ecquos igitur *patres* Chrysofostomus hic innuit? Aut quo nam tempore coepit ista consuetudo *antiquae traditionis*, quam cum *latinis* aliis *Augustinus* in memoriam reuocat? Si *concilia*, quae solent leges ecclesiasticas ferre, repetamus, inuenimus quidem canone graeco ultimo *Laodicensis* (8) concilii, *Actus Apostolorum* recenserit inter libros, qui publice in ecclesia legendi sint; sed canonem 60. omisit *Dionysius* exiguus in sua editione, qui et additus esse videtur canoni LIX, ut explicatius describeretur hic canon; qui vult *solos libros* Veteris et Novi Testamenti praelegi. Accedit autem et illud, quod isto canone *de tempore* nihil definitum sit, *Chrysofostomus* autem de ea *lege patrum* loquatur, quae iubeat, *Actorum* Apostol. lectionem cum *Pentecoste* finiri. Itaque licuerit forte in eam ire sententiam, qua statuatur *Chrysofostomus* a latina, a *Romana*, ecclesia hanc legem similiter transtulisse, quemadmodum istam, (diem XXV. decembris

(8) De tempore huius concilii parum constat; probabilius tamen a *Pagio* post *Petrum* de *Marca*, designatur anno 363. (vid. criticam ad annum 314. n. XXV.) longius adhuc ab *Harduino* reicitur, post annum 370.



bris memoriae nati Christi sacram esse) a Romanis in Antiochenam ecclesiam translata fuisse, ipse commemorat. (9)

Sed sufficit nostro consilio ista breuiter exposuisse. Superest, ut Vos, ciues aestumatissimi, exhortemur, ne segniorem pietatem et religionem istos per dies publice sacros prae vobis feratis, quam fuit christiano-
rum antiquiorum. Etsi enim populi praecipue in gratiam festi dies olim solebant institui, quibus rerum tempore Christi atque Apostolorum gestarum insigniorum instaurari queat frugifera commemoratio: tamen vel ii christiani, qui minus adhuc sunt imperfecti atque *μητροι*, eodem amore, quo in deum filiumque eius, Christum, feruntur, alios studiosissime amplectuntur, atque omnia diligenter cauent, quae impedimenti et scandali loco aliis esse possint. Igitur diuini spiritus prouinciam ingentium et ipsi experiamur, semper innouandi atque perficiendi spiritu mentis nostrae, et ad alios, ut possumus, exemplo nostro adiuuemus; *εις υπερωον* quasi euecti, quae est *Origenis* (10), *Gregorii*, *Nysseni*, aliorumque liberalium interpretum frugifera admonitio; *ει μεν τελειοι* semper *εν τοις λογοις οντες και τοις εργοις, και τοις διανοημασι* τε τη Φυσει κυρια λογυθ δεξ, semper in eius versantur diebus, semper agunt festos dies; confidentes nempe in caelestibus. Itaque, quemadmodum Apostoli, ascendamus in superiorem locum, orationi vacantes, ut nanciscamur, atque ipsi e caelo descendentem vehementiam illam spiritus, qui vi sua deler omnem malitiam; ut similiter partem diuinius linguae aliorum hominum in commoda adhibere queamus. P. P. Halae d. XVII. Maji 1766.

(9) Vide locum *Chrysostomi* apud *Rich. Montacutium* in *analectis ecclesiasticarum exercitationum*; Exercit. XI. sectione 4. pag. 385. seqq. *Chrysostomus* etiam alibi *Romana* acta, monumenta de censu Augusti, appellat; e. c. *Homilia* in natalem D. N. I. C. Tomo 2. edit. *Montfauc.* pag. 338. latino nomine adeo vsus, *τοις αρχαιοις τοις δικαιοσις και μνημοις κωδικειν επι της Πασης, εχριστι* etc. cui liber veteres publice profusantes codices, Romana in vrbe, adire etc.

(10) Vid. *Origenem* lib. VIII. contra *Celsum* n. 22. si quis obiciat ea, quae diebus festis, dominicis, *Pentecostes*, fieri apud nos solent: respondendum est, perfectum christianum, qui verbis et cogitationibus cum *Verbo*, natura sua domino deo, versatur, semper esse in Christi diebus etc. *Gregor. Nyssen* Sermo de spiritu S. ap. *Zacagnium* in colle-
ctaneis monumentorum eccles. graec. p. 349. similiter: fieri non potest, ut Spiritus S. particeps fiat, nisi in sublimiori vita versetur, *τη υπερωον της ζωης ταυτης ιδιαιτα-
ται*.



78 L 1708

ULB Halle

3

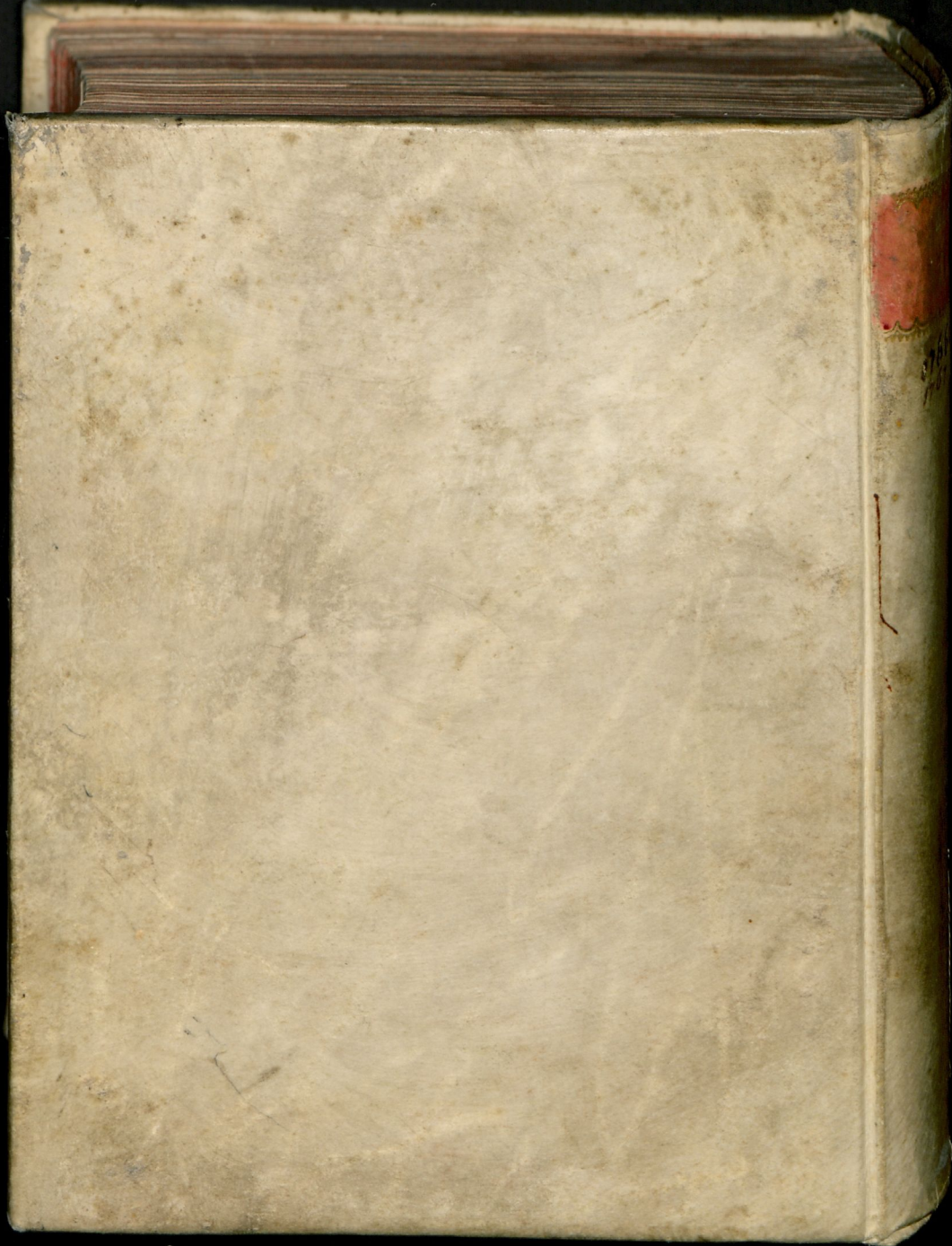
002 390 507

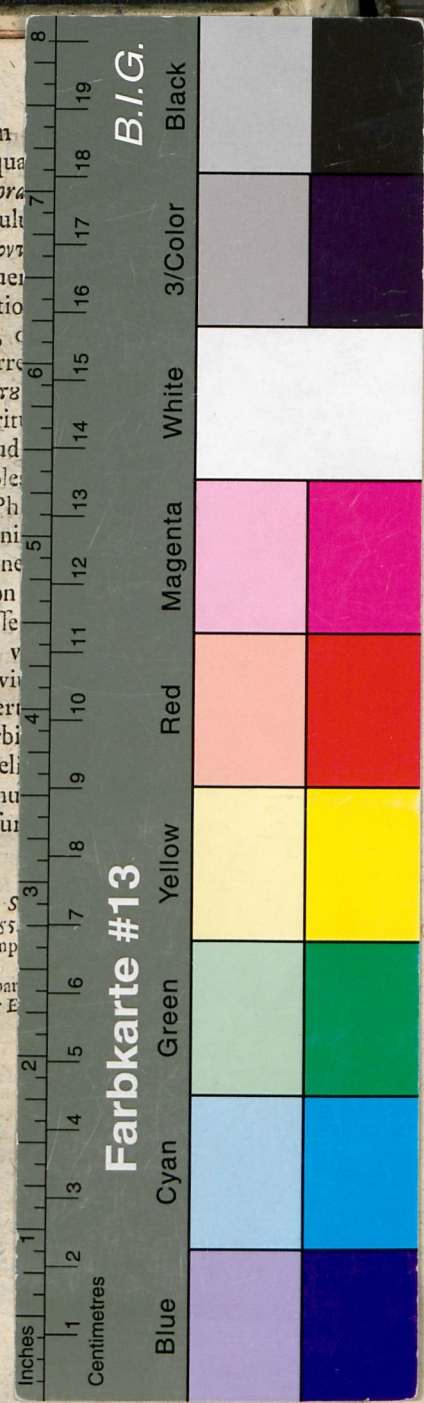


Sb.

Hi. 100.







FRIDERICIANAE REGIAE HALLENSIS ACADEMIAE
PRORECTOR
D. PHILIPPVS ADOLPHVS
BOEHMER

MED. ANAT. ET CHIRVRG. P. P. ORDINAR.
ACAD. CAESAR. NAT. CVRIOS. ITEMQVE IMPERIAL. PETROPOL.
NEC NON REG. BEROL. SCIENT. ET PARIS. CHIRVRGOR. SODALIS

CVM
DIRECTORE
ET
ACADEMICO SENATV RELIQVO

AESTVMATISSIMIS CIVIBVS SVIS
CHRISTIANA QVINQVAGESIMALIA SACRA
PIE CELEBRANDA COMMENDAT.

PRAEMITTITVR COMMENTATIO

QVAE
AD ILLVSTRATIONEM LIBRI,
QVI
ACTVS APOSTOLORVM INSCRIBITVR,
QVAEDAM EX HISTORIA REPETIT.



HALAE,
EX OFFICINA BEYERIANA: